

Preek zondag 24 februari 2019 Liefde voor je belagers, naar de zaligspreking 'gelukkig, zij die omwille van de gerechtigheid vervolgd worden'. Regien Smit

Leviticus 19,1-18 Matteus 5,1-2, 9-12 en 43-48

Vervolgden omwille van de gerechtigheid?

Als we om ons heen kijken, zijn er heel wat mensen die strijden voor gerechtigheid, zonder dat zij daar de naam van Jezus bij betrekken. Denk aan Astrid Holleeder, gisteren nog in het nieuws, die met gevaar voor eigen leven haar broer's misdaden wil stoppen. Gisteravond kwam Piera Aiello bij 'Een Vandaag' op televisie, die als weduwe van een lid van een maffiafamilie tegen hen getuigd heeft en 30 jaar ondergedoken heeft geleefd. Vervolgd omwille van de gerechtigheid. Een betere duiding voor beider situatie is er niet. Moedige mensen, die naar voren stappen om onrecht te stoppen zijn van alle tijden en culturen. En de wereld mag dankbaar zijn voor wat ze doen.

Ook al noemen deze mensen de naam van Jezus niet, ik geloof met heel mijn hart, dat God het goede dat mensen doen in dienst neemt van Zijn koninkrijk. Hoe dat werkt is een geheimenis, op de dag Des Heren, de dag dat alles zal worden rechtgezet wordt dat misschien wel duidelijk. Net zo goed geldt dat voor weerloze mensen, die lijden onder vervolging omdat ze bij een etnische groep horen, overal ter wereld, ongeacht wat ze geloven. God heeft hen gezien en neemt het voor hen op. Hoe, dat is een geheimenis. Bij de Dag des Heren, de dag des oordeels zal het misschien wel duidelijk worden. Dat hoop en geloof ik. Er is zoveel hemelsgend onrecht dat niet goed komt, waar mensen tot de dood toe slachtoffer van zijn. De worsteling, die ik bij het voorbereiden van deze preek heb doorgemaakt is: zijn zij degenen die 'gelukkig' genoemd worden?

Bijbelse gerechtigheid

Wat we kunnen aannemen is, dat in de Bijbel **gerechtigheid** onlosmakelijk wordt verbonden met Gods hart voor zijn schepping. In Jezus staat God voor gerechtigheid. Als je de hele Bergrede neemt, komen gerechtigheid en Jezus inderdaad op hetzelfde neer. De Naam van Jezus staat voor gerechtigheid. Dat is wat Hij was. Dat was wat Hij kwam doen: **mensen tot hun recht laten komen** en daarmee als onvermijdelijk effect structuren van onrecht aan de kaak stellen. Dat riep dan ook onmiddellijk verzet op. Het is een misverstand te denken dat Jezus- handelen a-politiek was. Hij wilde geen politiek leider worden, maar wat hij deed was in de grond wél politiek.

Wie hongerige mensen voedt maakt machthebbers zenuwachtig! Omdat ze weten hoe gemakkelijk de loyaliteit van een volk verandert, als er een redder uit de nood opduikt. Wie zieken geneest, haalt zich de vijandschap van hen op de hals, die aan de ziekten van mensen verdienen. Jezus bewoog zich in een samenleving, die van structuren aan elkaar hing. Structuren die door wat hij deed werden uitgedaagd. Alles wat Jezus zei en deed was erop gericht om mensen in een nieuwe verhouding te brengen tot God op de eerste plaats, en daarmee tot elkaar. Daarmee werd het Koninkrijk van God geplant, te midden van een in zijn voegen krakende wereld van onrecht.

Navolging

Als Hij zijn leerlingen aanspreekt, die Hem willen volgen, dan roept hij hen op om **in zijn naam hetzelfde te doen**. Leven als volgeling van Jezus betekent niets minder dan zo leven dat anderen om je heen daardoor in de vrijheid worden gezet. Het kan niet anders of zo christen zijn roept iets op bij de omgeving. Dat deed het ontegenzeggelijk in de gemeenten waar Matteus voor schreef. In navolging van Jezus deden ze dingen en lieten andere na, waardoor ze de afkeuring van omstanders op zich afriepen. Bijvoorbeeld door anders met niet-Joden om te gaan. Of door de lichamen van heidenen

langs de kant van de weg aan te raken en te begraven. In de structuur van de samenleving was dat een schande.

Toch begint de Bergrede met **het diepe geluk**, dat hen treft die omwille van de gerechtigheid die het Koninkrijk Gods met zich meebrengt vervolgd worden. Die niet beschermd worden door regels en verdragen en vandaag of morgen het onderspit delven, gevangen gezet worden of erger. Deze boodschap, die de Heer Jezus ongetwijfeld heeft gebracht, kon pas zijn diepe betekenis krijgen toen Jezus zelf vervolgd werd en in de aanloop naar zijn sterven vergeving vroeg voor zijn belagers. Ook Hij werd veroordeeld volgens de rechtsorde van die tijd. Ook hij werd daar niet door beschermd.

Het geluk is niet omdat ze vervolgd worden, maar omdat voor hen het Koninkrijk van de hemelen **is**. Niet ooit in een hiernamaals, maar hier en nu. Hun perspectief op het leven is helemaal veranderd. De grondtoon van hun leven is de liefde, die Christus in hen heeft geplant en **die de logica van vriendschap en vijandschap helemaal op zijn kop heeft gezet**. Wat wil zeggen dat het lijden onder vervolging of vijandigheid niet lijdt tot de vanzelfsprekende reactie van tegenhaat. De oproep van Jezus om je vijand lief te hebben is onvermijdelijk verbonden met deze zaligspreking.

Geen nieuwe moraal

Dit moeten we niet opvatten als een nieuwe moraal. Laten we het voorbeeld nemen, dat we vanmorgen gelezen hebben, waarin Jezus zijn toehoorders voorhoudt: 'er is gezegd: heb uw naaste lief en haat uw vijanden. Maar ik zeg u: welke verdienste heeft dat? Doet niet iedere boef ook zo?' Wat bedoelt Jezus hier precies? In ieder geval niet, dat hij een oude leer verandert in een nieuwe. Want het Oude Testament leerde helemaal niet om alleen je naasten lief te hebben en je vijanden te haten. In Leviticus staat datgene wat Jezus steeds beaamt: IK ben jouw God, heb je naaste lief als jezelf. Maar door de eeuwen heen is de gedachte ingesleten dat dus vijanden gehaat moesten worden. Dat dat normaal is binnen de structuren van het leven. Wie het slecht met mij voorheeft, die krijgt dat van mij terug. De ervaring leert alleen, dat dit uiteindelijk niet meer oplevert dan een machtsevenwicht, dat zodra het verstoord wordt geweld oproept. De wetmatigheid van de wapenwedloop. Vanuit het oude wetsdenken laat Jezus zien, dat dit niets oplevert, je bent dan geen haar beter dan de meest meedogenloze mens, die nog wel liefheeft wat van hem is.

Gegrepen door liefde

Wat Jezus beoogt is dat zijn leerlingen zo gegrepen worden door de liefde, dat helemaal niet meer gaat om de vraag: wat mag ik nog doen of laten en toch voldoen aan de wet? Wat hoort en wat hoort niet? Als Gods liefde echt in ons regeert, dan leef je voor die gerechtigheid, óók tegenover je vijanden. Dan wil je je niet laten vastzetten in haat voor wie je kwaad doen. Het geluk zit hem in de enorme afhankelijkheid van God, die uit zo leven spreekt. Wees volmaakt, zo staat er, zoals Ik volmaakt ben. Volmaakt wil zeggen: volgroeid, gerijpt tot volle bloei gekomen in de relatie met God. Dat wordt ook gezegd van Noach en van Henoch. Daar betekent het woord: **in diepe verbondenheid met God**. Dát is de kern van volmaaktheid, niet perfectie.

Wel opkomend tegen onrecht!

Maar betekent dit dan, dat ons wordt voorgehouden het onrecht van vervolging dan maar te ondergaan? Ons te laten misbruiken en weerloos te zijn? Ik wil een filmfragment laten zien, dat daarover gaat en dan ga ik daar nog op in. De film Witness gaat over een jongetje van de Amish dat toevallig getuige is van een moord. Omdat de dader een hoge politiefunctaris is, duikt de hoofdpersoon, ook van de politie, met hem onder in het Amishdorp. Maar de dader vindt hen daar en wil hen vermoorden. De Amish leven onder het motto van geweldloosheid. Wapens hebben ze

niet. Maar het dorp heeft wel een bel. Als die luidt komen alle mensen samen. Ze zetten hun riek neer en komen. Ongewapend. Een volkomen vreedzame interventie, die de absurditeit van het kwaad laat zien. Dat het genoeg is. Dat het nu moet stoppen. Dit opkomen tegen geweld en onrecht is niet weggefallen met de opdracht je vijand lief te hebben. We worden met deze zaligsprekingen niet geroepen om lijdzaam te ondergaan of weg te kijken. Bonnhoeffer heeft vanuit Baptistische/Doperse hoek nogal kritiek gekregen op zijn betrokkenheid bij de aanslag op Hitler in WOII. Bonnhoeffer is daar uiteindelijk voor geëxecuteerd. Maar het is de vraag of die kritiek terecht is. Het is ook de vraag of opkomen tegen kwaad, onrecht en geweld, zeker in die omvang, altijd zonder geweld kan. Laten we besluiten met de gedachte, dat we dit soort vraagstukken in ieder geval in het licht van deze zaligspreking en wat de Bergrede verder zegt over de omgang met vijanden moeten onderzoeken en het ons niet te gemakkelijk moeten maken. Daarvoor is Gods liefdevolle omgang met zondaren, die worstelen met het kwade, te belangrijk. Amen.